

Horyzonty Polityki
2021, Vol. 12, N° 41

TOMASZ GRABOWSKI

<http://orcid.org/0000-0003-1280-1609>
Akademia Ignatianum w Krakowie
tomasz.grabowski@ignatianum.edu.pl

DOI: 10.35765/HP.2072

Terroryzm a COVID-19. Doświadczenia pierwszego roku pandemii

Streszczenie

CEL NAUKOWY: Celem artykułu jest odnalezienie i opis związków między pandemią COVID-19 a ewolucją terroryzmu w latach 2020–2021.

PROBLEM I METODY BADAWCZE: Główny problem badawczy ujęto w formie pytania: jak pandemia wpłynęła na kształt zagrożenia terrorystycznego? Posłużono się metodą analizy piśmiennictwa, metodą statystyczną (opisowa prezentacja danych statystycznych dotyczących częstotliwości zamachów i ich ofiar) oraz metodami ogólnologicznymi, takimi jak: analiza, dedukcja, indukcja, synteza.

PROCES WYWODU: Na podstawie dostępnych danych opisano wpływ pandemii na częstotliwość zamachów terrorystycznych. Poprzez odwołanie do materiałów źródłowych stwierdzono, jak na pandemię zareagowała propaganda terrorystyczna. Podjęto także próbę dokonania prognozy, jak w wymiarze długofalowym obecna sytuacja wpłynie na zmiany w strategiach terrorystów.

WYNIKI ANALIZY NAUKOWEJ: W skali globalnej częstotliwość zamachów terrorystycznych spada. Jednak w najbardziej konfliktogennych regionach (Bliski Wschód i Afryka) tendencja była nieraz odwrotna: od początku pandemii zamachów przybyło. W świecie zachodnim (głównie USA) spadkowi zagrożenia ze strony terroryzmu dżihadystycznego towarzyszy wzrost zagrożenia ze strony ugrupowań skrajnie prawicowych. Różne ośrodki aktywnie reinterpretują przebieg zdarzeń. W propagandzie dżihadystycznej spotkać można zarówno

Sugerowane cytowanie: Grabowski, T. (2021). Terroryzm a COVID-19. Doświadczenia pierwszego roku pandemii. *Horyzonty Polityki*, 12(41), 139-153. DOI: 10.35765/HP.2072.

wezwania do nasilenia ataków (ISIS), jak i powstrzymania się od nich (Al-Kaida). Narrację ośrodków skrajnie prawicowych i skrajnie lewicowych charakteryzuje akceleracjonizm (dążność do przyspieszenia upadku obecnego systemu). Groźną cechą przyszłych strategii terrorystów może być zwrot w kierunku bioterroryzmu oraz wykorzystanie czynników biologicznych.

WNIOSKI, INNOWACJE, REKOMENDACJE: Terroryzm to metoda walki, która podlega stałej ewolucji i przystosowaniu do nowych warunków. Jest pewne, że w warunkach pandemii, jak i w świecie postpandemicznym będzie co najmniej tak samo groźny jak dotychczas, dlatego też wskazane jest monitorowanie rozwoju sytuacji pod kątem bezpieczeństwa antyterrorystycznego.

SŁOWA KLUCZOWE:

COVID-19, terroryzm, pandemia, propaganda,
zamachy terrorystyczne

Abstract

TERRORISM AND COVID-19. FIRST YEAR
OF PANDEMIC EXPERIENCE

RESEARCH OBJECTIVE: The aim of this article is to determine and describe the relationship between COVID-19 pandemic and the evolution of terrorism in 2020 to 2021.

THE RESEARCH PROBLEM AND METHODS: The main research problem was: how did the pandemic influence the shape of the terrorist threat? The author applied the critical literature review method, the statistical method (a descriptive review of statistical data related to the frequency of terrorist attacks and casualties), as well as general methods, such as analysis, deduction, induction and synthesis.

THE PROCESS OF ARGUMENTATION: On the basis of available data, the author described the effect that the pandemic had on the frequency of terrorist attacks. By referring to source materials, it was possible to ascertain how the terrorist propaganda reacted to the pandemic. An attempt was made to predict what long-term effect the current situation would have on changes in terrorists' strategies.

RESEARCH RESULTS: Globally, the frequency of terrorist attacks is decreasing. However, in the regions with the most potential for conflict (the Middle East and Africa) there has been an opposite tendency: the number of attacks has increased since the pandemic started. In the western world (mainly the USA) the decreased threat of jihadist terrorism is accompanied by increased

threat from extreme right-wing groups. Different centers actively reinterpret the run of events. In jihadist propaganda, we can encounter both the calls for increased attacks (ISIS), as well as for refraining from them (Al-Qaeda). The narration of extreme right-wing and extreme left-wing centers is characterized by accelerationism (a struggle for speeding up the fall of the current system). Future terrorist strategies may be characterized with a dangerous turn towards bioterrorism and using the biological agents.

CONCLUSIONS, INNOVATIONS AND RECOMMENDATIONS: Terrorism is a fighting method that is constantly evolving and adapting to new environments. It is certain, that during the pandemic, as well as in the post-pandemic world, it will not be less menacing than it has been so far, so the situation pertaining to the anti-terrorist safety should be monitored.

KEYWORDS:

COVID-19, terrorism, pandemic, propaganda, terrorist attacks

WPROWADZENIE

Celem artykułu jest odnalezienie i opis związków między pandemią COVID-19 a zmianami w zjawisku terroryzmu w latach 2020–2021. Pandemia odcisnęła swoje piętno na życiu społecznym, politycznym i gospodarczym całego świata. Nie pozostała jednocześnie bez wpływu na inne niż wirus zagrożenia bezpieczeństwa państwa i obywateli. Można stwierdzić, że dotychczasowe zagrożenia i wyzwania, które zazwyczaj przyciągały uwagę podmiotów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo publiczne, a także mediów i społeczeństwa, w warunkach pandemii przestały być traktowane jako pierwszorzędne. Z drugiej strony podmioty kreujące zagrożenia, np. organizacje terrorystyczne, także znalazły się w nowej – z wielu względów – sytuacji i musiały zmodyfikować swoje założenia oraz sposoby działania.

Główny problem badawczy niniejszego opracowania ujęto w formie następującego pytania: jak pandemia COVID-19 wpłynęła na kształt zagrożenia terrorystycznego?

Terroryzm przy tym rozumiany jest w niniejszym opracowaniu w sposób następujący: jest to umyślne użycie lub groźba użycia przez podmiot niepaństwowy nadzwyczajnej formy przemocy, która wychodzi poza ramy prawnie uznanych działań wojennych, z zamiarem wymuszenia i zastraszenia audytorium większego niż bezpośrednie

ofiary, aby poprzez wywołany lęk osiągnąć cele polityczne, ekonomiczne, religijne, społeczne lub inne (Schneider, Meierrieks, 2019, s. 2025).

Problemy szczegółowe ujęto w formie następujących trzech pytań:

1. Jak pandemia COVID-19 wpłynęła na częstotliwość zamachów terrorystycznych?
2. Jak pandemia COVID-19 wpłynęła na kształt propagandy terrorystycznej?
3. Jak pandemia COVID-19 może wpłynąć na długofalowe strategie organizacji terrorystycznych?

Aby rozwiązać postawione wyżej problemy badawcze posłużono się metodą analizy piśmiennictwa, metodą statystyczną (opisowa prezentacja danych statystycznych dotyczących częstotliwości zamachów) oraz metodami ogólnologicznymi, takimi jak: analiza, dedukcja, indukcja, synteza. Ramy czasowe opracowania to okres ok. 12 miesięcy – od marca roku 2020 do marca roku 2021. Pod względem geograficznym szczególną uwagę zwrócono na problemy świata zachodniego (Europa, Ameryka Płn., Australia), ale odnotowano także trendy panujące na Bliskim Wschodzie i w Afryce.

1. WPŁYW PANDEMII NA CZĘSTOTLIWOŚĆ ATAKÓW TERRORYSTYCZNYCH

Oceniając częstotliwość zamachów, operować trzeba na danych niepełnych, gdyż często ośrodki zajmujące się monitoringiem tego zdarzenia publikują – z racji krótkiego czasu, jaki upłynął od początku pandemii – tylko wrywkowe raporty. Zaznaczyć należy, że od 2014 roku, kiedy to miał miejsce szczyt aktywności terrorystów w ostatniej dekadzie w skali globu (mierzonego pod względem liczby zamachów, liczby ofiar i kosztów ekonomicznych), aż do roku 2019, z którego mamy pełne i opracowane dane – poziom zagrożenia terrorystycznego spadał. Potwierdza to najbardziej rzetelne w tej dziedzinie źródło, jakim jest publikowany corocznie „Global Terrorism Index” (GTI). I tak, liczba ofiar ataków terrorystycznych w 2019 roku w całym świecie była o 59% niższa niż w „szczytowym” roku 2014 (Institute for Economics & Peace, 2020, s. 4). Podobną tendencję wskazuje raport Europolu, według którego liczba doprowadzonych

do skutku zamachów w Unii Europejskiej w ostatnich latach spada. W 2017 roku było ich 205, w 2018 – 129, w 2019 – 119. W UE z roku na rok było wyraźnie mniej zamachów dokonywanych z pobudek etnonacjonalistycznych i separatystycznych (137 w 2017 r., 57 w 2019 r.). Jeśli zaś chodzi o liczbę osób aresztowanych pod zarzutem działalności terrorystycznej, to w ciągu pięciu lat (2015–2019) utrzymywała się ona mniej więcej na poziomie tysiąca zatrzymanych rocznie. Wyjątkiem był tu rok 2017, kiedy aresztowano nieco ponad 1,2 tys. osób. W skali pięciu lat zdecydowaną większość aresztowanych (ok. 3 tys.) stanowiły osoby działające z motywów dżihadystycznych (Europol, 2020, s. 11–12). Z danych Europolu wyciągnąć można jeszcze dodatkowe wnioski. Po pierwsze statystyki wykazały bardzo nieznaczną w UE przed pandemią aktywność organizacji i grup o profilu prawicowym (tylko sześć zamachów w latach 2017–2019; do tego ani jednego w 2019). Po drugie, widoczna jest żywotność terroryzmu lewicowego i anarchistycznego. Była to jedyna „kategoria” terroryzmu, w której zanotowano wzrost liczby ataków (odpowiednio było to: 24, 19, 26 w trzech omawianych latach). Uwagę zwraca wzrost aresztowań w kontekście terroryzmu lewicowego we Włoszech (z 11 i 8 osób w latach 2017 i 2018 do 98 osób w 2019 r.) (Europol, 2020, s. 11,16).

Wniosek z powyższych danych jest wyraźny: pandemia przyszła w momencie, gdy poziom zagrożenia terrorystycznego spadał. Jak zaś sytuacja zmieniała się począwszy od pierwszego kwartału 2020 roku? Krzysztof Izak przeanalizował pierwsze miesiące pandemii posługując się danymi z bazy ESRI (Environmental Systems Research Institute), z otwartoźródłowej francuskiej bazy danych, a także danych izraelskich: SITE Intelligence Group oraz Meir Amit Intelligence and Terrorism Information Center. Wnioski są dość niejednoznaczne: w pierwszych miesiącach pandemii ogólna liczba zamachów spadła, jednak w najbardziej zapalnych regionach świata (szczególnie Bliski Wschód oraz Afryka), gdzie zagrożenie terrorystyczne jest największe, wyraźnych tendencji spadkowych nie dało się dostrzec (Izak, 2020, s. 29). Wynikało to oczywiście z faktu, że świadomość zagrożenia wirusem była w tego typu obszarach zupełnie inna niż w Europie czy USA. Dla przykładu, w kwietniu 2020 roku Państwo Islamskie (ISIS) dokonało ponad 100 ataków w Iraku. W maju 2020 roku tzw. Prowincja Chorasana Państwa Islamskiego w Afganistanie dokonała zamachu podczas ceremonii pogrzebowej w Nangahar,

zabijając 24 osoby i raniąc 68 osób (Kruglanski i in., 2020, s. 121). W Afryce Subsaharyjskiej odnotowano wzrost o 37% zbrojnych ataków ze strony ugrupowań terrorystycznych pomiędzy połową marca a połową kwietnia 2020 roku (Columbo, Harris, 2020). Inna sunnicka organizacja terrorystyczna działająca w Syrii, Hei'at Tahrir al-Sham (HTS), w pierwszych trzech miesiącach pandemii dokonała o 71% ataków więcej niż przez ostatnie trzy miesiące poprzedzające pandemię. Podobnie w Somalii o 12% wzrosła liczba ataków ze strony organizacji Asz-Szabab. Jedynie Taliban w Afganistanie przez pierwsze trzy miesiące pandemii dokonał o 36% ataków mniej niż w trzech miesiącach przed pandemią (Shire, 2020, s. 11).

W świecie zachodnim poziom zagrożenia terroryzmem dżihadystycznym wydaje się natomiast spadać. Według danych amerykańskich, na terytorium tego kraju w roku 2019 zarejestrowano 31 spraw dotyczących terroryzmu dżihadystycznego, a w roku 2020 – 17 (spadek o 45%) (New America Foundation, 2021). Jednak jak pokazuje statystyka, pod względem ogólnego zagrożenia terrorystycznego sytuacja w USA się pogarsza. Zdarzeń o charakterze terrorystycznym (ataków i wykrytych przygotowań do ataków) było w 2020 roku w tym kraju 110. W porównaniu do roku poprzedniego (65 zdarzeń) jest to wzrost o prawie 70%. Za dwie trzecie przypadków tych zdarzeń odpowiedzialność ponoszą ugrupowania skrajnie prawicowe (Jones i in., 2021, s. 9). Między 1 stycznia a 8 maja 2020 roku zdarzenia terrorystyczne o skrajnie prawicowej proweniencji stanowiły aż 90% wszystkich zdarzeń (Jones i in., 2020, s. 1). Taki rozwój zagrożenia wynika oczywiście z sytuacji wewnętrznej w USA, ale też można zauważyć, że niektóre skrajnie prawicowe amerykańskie ruchy, jak np. The Boogaloo Boys, dotąd znane z akcji na rzecz prawa do posiadania broni oraz z udziału w protestach przeciwko brutalności policji, szybko zmobilizowały się do udziału w protestach typu antylockdown. Pandemia stała się więc jeszcze jednym, bardzo silnym bodźcem dla wzmożenia aktywności grup o tym profilu ideologicznym.

Podobne zjawisko, tj. przejmowanie inicjatywy w protestach przeciwko restrykcjom antycovidowym przez skrajną prawicę, zauważyć można także w Unii Europejskiej (np. w Niemczech) (Kruglanski i in., 2020, s. 121). Trend ten wpisuje się w szersze zagrożenie, o którym alarmuje „Global Terrorism Index”: w Ameryce Północnej, Europie Zachodniej oraz Australii i Oceanii w okresie 2014–2019 liczba ataków

terrorystycznych o podłożu skrajnie prawicowym wzrosła o 250%, a liczba osób, które poniosły śmierć w ich wyniku – o 709%. Dopowiedzieć jednak należy, że w tej ogólnej statystyce kraje Unii Europejskiej zajmują marginalną pozycję. Na przykład na 286 ofiar śmiertelnych terroryzmu skrajnie prawicowego z lat 2002–2019 aż 39,5% stanowiły ofiary w USA. W dalszej kolejności były to ofiary w: Norwegii (27%), Nowej Zelandii (18%), Kanadzie (5,5%). Na UE przypada nie więcej niż 10% ofiar terroryzmu ultraprawicowego (7% w Niemczech, 3% w innych krajach) (Institute for Economics & Peace, 2020, s. 3, 63).

Dotychczasowe doświadczenia pozwalają na sformułowanie kilku wniosków. Po pierwsze w świecie zachodnim poziom zagrożenia ze strony terroryzmu dżihadystycznego spada, co może mieć związek z ogólnym „zamrożeniem” życia społecznego, zatrzymaniem migracji, wzmożonymi kontrolami w związku z lockdownem. Jednak tendencję spadkową w tej dziedzinie dało się obserwować już od kilku lat, tak więc pandemia tylko utwierdziła wcześniejsze procesy. Po drugie: na Bliskim Wschodzie, w Azji Południowej i w Afryce zagrożenie terroryzmem dżihadystycznym ze strony ISIS i Al-Kaidy w porównaniu do poprzednich lat utrzymuje się na podobnym poziomie. Jeśli odnotowano zmiany, to tylko wzrostowe (Afryka Subsaharyjska). Można jednak mieć wątpliwości, czy quasi-państwowe „prowincje” islamiistów, rozrzucone po różnych miejscach na kontynencie afrykańskim i azjatyckim, będą mogły w dłuższej perspektywie utrzymać swój dotychczasowy potencjał. Tak szeroko zakrojony terroryzm to kosztowne i skomplikowane przedsięwzięcie. Zerwanie łańcuchów dostaw na poziomie międzynarodowym, regionalnym i krajowym zmusza największe organizacje do borykania się utrudnieniami w dostępie do żywności, medykamentów i broni. Ogólne restrykcje obejmujące ludzi i zasoby również komplikują dochody z wymuszeń i wyłudzeń (De Silva, 2020, s. 37). Po trzecie: przede wszystkim w USA odnotować należy wzrost liczby incydentów terrorystycznych z udziałem grup skrajnie prawicowych, dla których uwarunkowania pandemii stały się „przyspieszaczem” ich działalności. Po czwarte: pod względem organizacyjno-technicznym zamachy stają się coraz trudniejsze. Przeszkody operacyjne wynikają z ograniczenia prawa do przemieszczania się. Terrorystom trudniej jest się poruszać i przeprowadzać operacje z powodu ograniczeń w czasie i przestrzeni. Każdy terrorysta, który prowadzi rozpoznanie, dokonuje specjalistycznych zakupów czy

wreszcie przygotowuje atak, musi się liczyć z ryzykiem rozpoznania. Sara de Silva w tym kontekście podaje przykład palestyńskiej organizacji Hamas, która, operując w bezpośrednim kontakcie z izraelskimi służbami bezpieczeństwa, musiała wstrzymać swą aktywność w terenie właśnie dlatego, że o wiele łatwiej o dekonspirację z powodu opustoszenia przestrzeni publicznej. Mniej skuteczne stały się także takie formy walki, jak: sztyletowanie czy ataki bombowe z improwizowanymi ładunkami wybuchowymi przenoszonymi przez pojazdy (De Silva, 2020, s. 37). Po piąte: w warunkach powszechnego zainteresowania wirusem, jego mutacjami, liczbą zakażonych i zmarłych, stanem służby zdrowia, szczepionkami i związanymi z nimi kontrowersjami, a także własną sytuacją życiową terrorystom coraz trudniej skupić na sobie uwagę szerokiego audytorium i mediów masowych (Basit, 2020, s. 269). Choroba, śmierć, lęk stały się czymś o wiele bliższym niż wcześniej, kiedy np. ISIS szokowało świat zachodni nagraniami egzekucji. Jednak terroryści znaleźli sposób na zdobycie uwagi w nowych warunkach i zaczęli atakować obiekty należące do służby zdrowia. Taki przypadek miał miejsce w marcu 2020 roku w Missouri (USA), gdzie 36-letni mężczyzna usiłował dokonać zamachu bombowego na szpital wyznaczony do leczenia osób z COVID-19 (Johnson, 2020). Do wyjątkowo makabrycznego ataku doszło w maju 2020 roku w Kabulu w Afganistanie, gdzie trzech uzbrojonych mężczyzn wtargnęło na oddział położniczy szpitala i zabiło 24 osoby, w tym co najmniej 16 matek (z tego trzy oczekujące dopiero na poród, które zginęły wraz ze swoimi nienarodzonymi dziećmi), a także dwóch noworodków oraz pielęgniarki (Drury, 2020).

2. GŁÓWNE CECHY PROPAGANDY TERRORYSTYCZNEJ W OKRESIE PANDEMII

Propaganda terrorystyczna to natarczywa forma komunikacji z użyciem zaawansowanych technik przekazu, w ramach której ma miejsce próba przekonania odbiorców albo też zmanipulowania ich opiniami lub działaniami w taki sposób, aby osiągnąć określone cele, jak np. osłabienie w społeczeństwie zaufania do legalnych władz, pozyskanie nowych członków, podżeganie do przemocy, nakłanianie do indywidualnego przygotowania i przeprowadzenia zamachu.

Jak wskazują raporty, podatność na terrorystyczną i ekstremistyczną propagandę w Internecie wzrasta. Dotyczy to w szczególności młodych ludzi, którzy spędzają większość swojego czasu online bez żadnej kontroli. W Stanach Zjednoczonych stwierdzono na początku kwietnia 2020 roku wzrost o 13% wyszukiwań treści supremacjonistycznych poprzez wyszukiwarke Google. W stanach, w których wprowadzono politykę „stay at home” w wymiarze dziesięć i więcej dni – próby wyszukiwania ekstremistycznych treści w Google wzrastały średnio o 21%. Co ciekawe, w stanach, w których polityka „stay at home” trwała krócej niż 10 dni, średni przyrost wyszukiwań treści supremacjonistycznych wzrastał tylko o 1% (Moonshot CVE, 2020).

Grupy salafickie i dżihadystyczne przedstawiają pandemię jako zjawisko o wymiarze eschatologicznym. Wirusa nazywają „żołnierzem Allaha” i zesłaną przez niego plagą na niewiernych. Tę religijną interpretację elastycznie modyfikowano w zależności od postępów pandemii. Gdy wirus występował w Chinach, miał być karą dla komunistycznych władz tego kraju za prześladowania muzułmańskich Ujgurów; gdy dotknął Iran – karą dla szyitów; gdy zaś pojawił się w Europie – karą za wyprawy krzyżowe (Basit, 2020, s. 265).

W szczególności grupy związane z Państwem Islamskim zaostrzyły retorykę i wzywały do przeprowadzania ataków terrorystycznych, a także domagały się zwolnienia z więzień w Iraku i Syrii przebywających tam bojowników wraz z ich rodzinami. W artykule *Najgorszy koszmar krzyżowców*, który ukazał się w medium powiązanim z ISIS, można było przeczytać:

Ich domy są zamknięte, rynki i działalność rozbite. Nie miejcie litości nad niewiernymi i odstępcami, nawet gdy są w szczytowym momencie ich ucisku. Zaostrzcie wywieraną presję, aby stracili swoją zdolność do walki z mudżahedinami (Kruglanski i in., 2020, s. 124).

Z drugiej strony mamy grupy związane z Al-Kaidą, które wykazały okoliczności w inny sposób. Zachęcały do wykorzystania czasu pandemii do pozostania w domu, studiowania islamu, do fizycznego i psychicznego przygotowania do dalszej walki. Al-Kaida wzywała swoich członków do nieorganizowania żadnych ataków. Centrala Al-Kaidy pod koniec marca 2020 roku pisała:

W tym kryzysie chcielibyśmy przypomnieć ludziom mądrości i wzywającym Allaha, aby zintensyfikowali swoje wysiłki na rzecz zapraszania ludzi do Allaha i zachęcania ich do szczerzej skruchy. Nadszedł czas, aby rozpowszechnić właściwe wyznanie wiary, wezwać ludzi do dżihadu na drodze Allaha i zbuntować się przeciwko uciskowi i ciemnościom. Wzywamy również bogatych muzułmanów, aby wystąpili naprzód i okazali miłosierdzie biednym i zdegradowanym grupom społecznym, aby mogli znaleźć ukojenie w tych trudnych czasach. Istnieje dziś pilna potrzeba opieki nad sierotami, wdowami, rodzinami więźniów i wspierania szczerych Mudżahedinów (Kruglanski i in., 2020, s. 124).

Oprócz zachęt do prozelityzmu i dobroczynności niektóre z organizacji terrorystycznych mogą sobie pozwolić na udział w działaniach antypademicznych. Jest to swego rodzaju propaganda czynu. Dotyczy to przede wszystkim Talibanu w Afganistanie, który wydał odpowiednie nakazy i odezwy oraz pozwolił na pracę organizacjom pozarządowym, a także szyckiego Hezbollahu, który był w stanie zmobilizować bardzo znaczne siły (1500 lekarzy, 3000 pielęgniarek i paramedyków, 100 karetok) do uzupełnienia braków w potencjale państwa libańskiego (Ackerman, Peterson, 2020, s. 61).

Kojarzone z prawicą grupy o profilu supremacjonistycznym traktują pandemię COVID jako okazję do nasilenia mowy nienawiści w stosunku do innych grup, w szczególności do Azjatów, a także Żydów. Tego typu narracja jest skrajnie rasistowska, a według kryterium religijnego także antyislamska. Eksploatowane są różne teorie spiskowe oraz tworzone *fake newsy*. Chwyтлиwe „opowieści” są sprawnie układane, aby odpowiadały wyznaczonym celom (Commission for Countering Extremism, 2020, s. 8–10). W niektórych narracjach łączy się pandemię z rozwojem technologii 5G w Chinach, co jest jednym z motywów szerokiej fali protestów i ataków (głównie podpaleń) na wieże 5G w świecie zachodnim (Meese i in., 2020, s. 36–37). Jak wspomniano, zdarzają się także namowy do intencjonalnego zarażania COVID-em żydów i muzułmanów. Na działającym w Telegramie kanale „Coronawaffen” opublikowano ankietę, w której zadano pytanie: „Jeśli zachoruję, dokąd mam się udać?”. Najpopularniejszą odpowiedzią była „synagoga”, na którą wskazało 76% uczestników (Kruglanski i in., 2020, s. 127). Ultraprawicowym grupom nieobce są także teorie akcelerationistyczne, które zakładają potrzebę przyspieszenia pewnych negatywnych procesów, aby doprowadzić wśród społeczeństwa do

upadku panującego systemu politycznego, a w konsekwencji do upadku państwa. W efekcie ma to otworzyć drogę do pożądanych zmian społeczno-politycznych: wzmocnienia granic i zaostrenia prawa antyimigracyjnego, zwiększenia protekcjonizmu, a nawet – w narracjach supremacjonistycznych – stworzenia w przyszłości społeczeństwa czystego rasowo (Basit, 2020, s. 265). Jedną z grup o nazwie Atomic Waffen Division wzywała do tego, by zwiększyć panikę szerząc niepokojące i konfliktotenne celowo sformułowane kłamstwa. „Napisz w mediach społecznościowych post o tym, że widziałeś jak jeden Chińczyk w sklepie spożywczym kaszle na owoce” – brzmiała jedna ze wskazówek (Kruglanski i in., 2020, s. 128). Z drugiej strony mamy ugrupowania lewackie, które za pandemię koronawirusa obwiniają kapitalizm i wzywają do działań, aby zniszczyć biznes i przyspieszyć upadek obecnego systemu ekonomicznego.

3. WPŁYW PANDEMII NA DŁUGOFALOWE STRATEGIE TERRORYSTYCZNE

Należy poważnie wziąć pod uwagę scenariusz, że najbliższej przyszłości wzrośnie zagrożenie bioterroryzmem i stanie się on odąd realną i wykonalną taktyką. G. Ackerman i H. Peterson zakładają (2020, s. 64), że w kalkulacjach terrorystów stosowanie czynników biologicznych jako broni przynajmniej częściowo opiera się na świadomości, jak niekontrolowane skutki może to przynieść. Jednak niezdolność nawet wysokorozwiniętych państw do zatrzymania rozprzestrzeniania się koronawirusa oraz podejmowanie niewłaściwych i spóźnionych decyzji przez decydentów na wszystkich poziomach obnażyły olbrzymie słabości w globalnym systemie ochrony zdrowia. Oczywiście nie zostało to niezauważone przez grupy terrorystyczne, które zawsze szukają nowych metod osiągnięcia swych celów. Kluczową strategią terrorystów jest zadawanie „ciosów” psychologicznych, zazwyczaj będących pokłosiem dokonania niekonwencjonalnego ataku fizycznego, którego forma szokuje bardziej niż wszystko, co było wcześniej. Prawdopodobnie zastosowanie czynników biologicznych będzie brane pod uwagę tylko przez najbardziej skrajnych terrorystów o mizantropijnym profilu ideologicznym oraz stawiających sobie transcendentne cele religijne (Ackerman, Peterson, 2020, s. 64).

Jednak już teraz traktowanie w propagandzie ISIS koronawirusa jako sprzymierzeńca („żołnierza Allaha”), a epidemii jako zasłużonej kary, budzi ogromne obawy. Należy poważnie brać pod uwagę wykorzystanie przez islamistów „cichych nosicieli” rozprzestrzeniających groźne czynniki biologiczne. Najbardziej niebezpiecznym scenariuszem byłoby wdrożenie do działania „samotnego wilka” – członka personelu medycznego (Michailiuk, 2020, s. 18).

Tak zwana „weaponizacja” (ang. *weaponisation*) wirusa COVID-19 rozpoczęła się bardzo szybko. W kwietniu 2020 roku w Tunezji ujawniono spisek terrorystycznej komórki, który polegał na tym, aby osobę z objawami COVID-19 wysłać do kwatery sił bezpieczeństwa, gdzie miała kichać, kaszleć i pluć (Middle East Eye, 2020). Na ekstremistycznych stronach internetowych pojawiają się też wezwania do celowego infekowania określonych osób. Na przykład rozpowszechniana poprzez komunikator Telegram (na kanale organizacji British National-Socialist Movement) infografika wskazywała, co należy zrobić, kiedy otrzyma się pozytywny test na COVID-19: „Odwiedź lokalny meczet”, „Odwiedź lokalną synagogę” (Ehsan, 2020, s. 13).

Inne długofalowe konsekwencje dla terroryzmu wynikają z przeniesienia ogromnej części ludzkiej aktywności do cyberprzestrzeni. Sprawne wykorzystanie tej sfery przez terrorystów nie jest niczym nowym, ale w niektórych kwestiach zauważyć można zintensyfikowanie ich działań. Dotyczy to np. zdobywania finansowania poprzez metody zbliżone do cyberprzestępczości. Jak informują specjalistyczne ośrodki, organizacje terrorystyczne natychmiast zaczęły wykorzystywać wprowadzane przez państwa rozwiązania na rzecz upłynnienia gospodarki (liberalizacja przepisów, ulgi podatkowe itd.), aby omijać przepisy zapobiegające praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu, dokonywać oszustw online oraz wyłudzać środki publiczne. Z kolei pozyskiwanie środków od donatorów dokonuje się pod przykryciem działań charytatywnych związanych z pandemią (Basit, 2020, s. 266–267).

Pandemiczne warunki są także jednym z katalizatorów dynamicznego procesu wdrażania nowych technologii, które mają ułatwić funkcjonowanie gospodarki, życia społecznego i administracji publicznej. Wskazać można np. na rozwój technologii bezzałogowych. Drony były już wykorzystywane do zamachów w Syrii. Wydaje się kwestią czasu, kiedy do poważnego zamachu z ich użyciem dojdzie w świecie zachodnim. Inne zagrożenie stanowią mogą samochody autonomiczne,

zwłaszcza że taranowanie „tradycyjnymi” samochodami różnych celów (w tym skupisk demonstrantów) już teraz jest zauważalną w statystykach metodą ataku (np. w USA). Wymienić jeszcze można drukarki 3D, uczenie maszynowe i inne formy sztucznej inteligencji (AI) (Basit, 2020, s. 268–269). Należy zachować świadomość tych zagrożeń.

WNIOSKI

Terroryzm jest metodą walki, która podlega ciągłej ewolucji i udoskonalaniu w zależności od panujących okoliczności. Rosnąca aktywność terrorystów w cyberprzestrzeni czy wykorzystanie najnowszych technologii dały się zauważyć jeszcze przed pandemią, co dowodzi, jak silne są związki między zmianami społeczno-technologicznymi a dynamiką zagrożenia terrorystycznego. Pewne trendy pandemia tylko wzmocniła, ale wprowadziła też do terroryzmu nowe aspekty. W odniesieniu do postawionych na wstępie problemów badawczych można stwierdzić generalny spadek zagrożenia bezpośrednim atakiem terrorystycznym w świecie zachodnim (szczególnie ze strony islamistów), przy zauważalnym odrodzeniu zagrożenia terroryzmem ideologicznym (ultraprawicowym i lewackim) szczególnie w USA. Powyższe stwierdzenie odnosi się do częstotliwości ataków. Jeśli zaś chodzi o ich formę, spodziewać się można strategii dalszego zaostrzania metod, aż do ataków na infrastrukturę medyczną i zastosowania bioterroryzmu, aby w ten sposób przełamać rosnący w społeczeństwach poziom oswojenia ze śmiercią. W przypadku stref objętych konfliktami zauważyć można było w pierwszym okresie trwania pandemii ogólny wzrost aktywności ugrupowań terrorystycznych (np. ISIS, HTS, Asz-Szabab). Jednak w przypadku dłuższego utrzymywania się obecnej sytuacji i wprowadzonych obostrzeń (np. zamknięcie granic i zerwanie łańcuchów dostaw) należy postawić pytanie, w jakim zakresie tym podmiotom uda się utrzymać obecny potencjał.

Ogromną rolę w okresie pandemii odgrywa cyberprzestrzeń. Wszystkie ugrupowania terrorystyczne i ekstremistyczne aktywnie budują swoje narracje w związku z COVID-19 i eksploatują panujące nastroje społeczne. Nastąpił ogromny wzrost ekspozycji na treści ekstremistyczne online. W połączeniu z frustracją, niezaspokojonymi potrzebami (szczególnie wśród młodych ludzi) i przedłużającym się

stresem – kształtuje to niespotykane wcześniej warunki dla radykalizacji rozumianej jako proces prowadzący do akceptacji i zastosowania przemocy. Jest to z pewnością ogromne zagrożenie i wyzwanie, któremu trzeba stawić czoła w pandemii i w okresie postpandemicznym.

BIBLIOGRAFIA

- Ackerman, G., Peterson, H. (2020). *Terrorism and COVID-19: Actual and Potential Impacts*. 14(3), 59–73.
- Basit, A. (2020). COVID-19: A challenge or opportunity for terrorist groups? *Journal of Policing, Intelligence and Counter Terrorism*, 15(3), 263–275. DOI: 10.1080/18335330.2020.1828603
- Columbo, E., Harris, M. (2020). *Extremist Groups Stepping up Operations during the Covid-19 Outbreak in Sub-Saharan Africa*. Center for Strategic and International Studies. <https://www.csis.org/analysis/extremist-groups-stepping-operations-during-covid-19-outbreak-sub-saharan-africa>
- Commission for Countering Extremism. (2020). *COVID-19: How hateful extremists are exploiting the pandemic* (Policy Paper). Commission for Countering Extremism. <https://www.gov.uk/government/publications/covid-19-how-hateful-extremists-are-exploiting-the-pandemic>
- De Silva, S. (2020). *COVID-19 and its Impact on Global Terrorism Trend*. 13th International Research Conference General Sir John Kotelawala Defence University, Colombo. <http://ir.kdu.ac.lk/bitstream/handle/345/2808/pdfresizer.com-pdf-split%20%288%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Drury, F. (2020). *Afghan maternity ward attackers „came to kill the mothers”*. BBC News. <https://www.bbc.com/news/world-asia-52673563>
- Ehsan, R. (2020). *Weaponising Covid-19: Far-Right Antisemitism in the United Kingdom and United States* (s. 28). The Henry Jackson Society. <https://henryjacksonsociety.org/wp-content/uploads/2020/05/HJS-COVID-19-Far-Right-Report.pdf>
- Europol. (2020). *European Union Terrorism Situation and Trend report (TE-SAT) 2020*. Europol. <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-te-sat-2020>
- Institute for Economics & Peace. (2020). *Global Terrorism Index 2020: Measuring the Impact of Terrorism*. Institute for Economics & Peace.
- Izak, K. (2020). Wpływ pandemii COVID-19 na radykalizację postaw i terroryzm. *Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego*, 12(23), 13–47.
- Johnson, B. (2020). *White Supremacist in COVID-19 Hospital Bomb Plot Allegedly Wanted to Attack Power Grid*. Homeland Security Today. <https://>

- www.hstoday.us/subject-matter-areas/infrastructure-security/white-supremacist-in-covid-19-hospital-attack-plot-allegedly-discussed-targeting-power-grid-minority-schoolkids/
- Jones, S.G., Doxsee, C., Harrington, N. (2020). *The Escalating Terrorism Problem in the United States* (CSIS Briefs, s. 10). Center for Strategic and International Studies. <https://www.csis.org/analysis/escalating-terrorism-problem-united-states>
- Jones, S.G., Doxsee, C., Hwang, G., Thompson, J. (2021). *The Military, Police, and the Rise of Terrorism in the United States* (CSIS Briefs, s. 15). Center for Strategic and International Studies. <https://www.csis.org/analysis/military-police-and-rise-terrorism-united-states>
- Kruglanski, A.W., Gunaratna, R., Ellenberg, M., Speckhard, A. (2020). Terrorism in time of the pandemic: Exploiting mayhem. *Global Security: Health, Science and Policy*, 5(1), 121–132. DOI: 10.1080/23779497.2020.1832903
- Meese, J., Frith, J., Wilken, R. (2020). COVID-19, 5G conspiracies and infrastructural futures. *Media International Australia*, 177(1), 30–46. DOI: 10.1177/1329878X20952165
- Michailiuk, B. (2020). Broń biologiczna, bioterroryzm – nowe oblicze uśpionego zagrożenia: Implikacje w dobie pandemii Covid-19. *Wiedza Obronna*, 273(4), 9–23. DOI: 10.34752/zkj8-r612
- Middle East Eye. (2020). *Tunisia arrests two over coronavirus „cough plot” against police*. Middle East Eye. <http://www.middleeasteye.net/news/tunisia-arrests-two-over-coronavirus-cough-plot-against-police>
- Moonshot CVE. (2020). *COVID-19: Searches for white supremacist content are increasing*. Moonshot CVE. <https://moonshotcve.com/social-distancing-white-supremacy/>
- New America Foundation. (2021). *Terrorism in America After 9/11*. New America. <http://newamerica.org/in-depth/terrorism-in-america/>
- Schneider, F., Meierrieks, D. (2019). Terrorism. *Encyclopedia of Law and Economics*, 2024–2032. DOI: 10.1007/978-1-4614-7753-2_554
- Shire, M.I. (2020). More attacks or more services? Insurgent groups' behaviour during the COVID-19 pandemic in Afghanistan, Syria, and Somalia. *Behavioral Sciences of Terrorism and Political Aggression*, 1–24. DOI: 10.1080/19434472.2020.1856911

Copyright and License

This article is published under the terms of the Creative Commons Attribution – NoDerivs (CC BY- ND 4.0) License <http://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/>